

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
Серія: УКРАЇНСЬКІ ВЧЕНІ
Ч. 19

АНДРІЙ КАЧОР

ЄВГЕН ХРАПЛИВИЙ

Вінніпег

1980

Канада

Накладом Української Вільної Академії Наук

UKRAINIAN FREE ACADEMY OF SCIENCES
Series: UKRAINIAN SCHOLARS
No. 19

ANDRIJ KACHOR

EWHEN CHRAPLYWYJ

Short sketch of his Life, Academic and Public Activity

Winnipeg

1980

Canada

Published by the Ukrainian Free Academy of Sciences

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
Серія: УКРАЇНСЬКІ ВЧЕНІ
Ч. 19

АНДРІЙ КАЧОР

ЄВГЕН ХРАПЛИВИЙ

З приводу 30-ліття смерті передового українського
економіста і дослідника сільського господарства

diasporiana.org.ua

Вінніпег

1980

Канада

Накладом Української Вільної Академії Наук

1980

Проф. д-р, інж. Євген Храпливий

ВСТУПНЕ СЛОВО

З приводу 30-ліття смерти проф. д-ра інж. Євгена Храпливого, на прохання його дружини Євгенії та доньки Лесі, я написав довшу статтю-розвідку про цього дуже заслуженого економіста і дослідника українського сільського господарства. Стаття ця була друквана на сторінках «Свободи» і «Канадійського Фармера» в 1979 році.

Є. Храпливий своєю громадсько-науковою працею заслужив собі на окрему більшу монографію. На жаль, якось так склалося, що така монографія досі не появилася. І тому, за намовою деяких живучих співтоваришів праці Є. Храпливого, я звернувся з проханням до Президії Української Вільної Академії Наук у Канаді, щоб вона дозволила мені цю коротку розвідку, дещо справлену і доповнену світлинами та списком важніших праць Покійного, видати окремим виданням УВАН, в серії “Українські вчені”, щоб у цей спосіб, хоч у нарисі, закарбувати для майбутніх поколінь велику працю колишнього директора славного Крайового Товариства “Сільський Господар” у Львові. Президія УВАН погодилася на моє прохання і за це їй, на цьому місці, висловлюю від родини Є. Храпливого і від себе особисто щире спасибі.

При писанні цієї короткої розвідки користав я з дуже цінних інформацій дружини бл. п. Є. Храпливого, пані Євгенії та їх доньки Лесі Храпливої-Шур, а також використав я дуже цінну статтю проф. З. Кузєлі п. н. “Проф. д-р Євген Храпливий”, що була друквана в часописі «Час», 22. 5. 1949 року. Всі джерела використані при писанні цієї розвідки подані при кінці цього видання.

Всім, що допомогли мені у виданні цієї розвідки, складаю мою найщирішу подяку.

Автор

ВСТУП

У 1979 році, 6 травня, минуло 30 років, як у німецькому місті Ерлянгені, в Баварії, нагло, напередодні свого виїзду до ЗСА, помер визначний громадський діяч, заслужений економіст-науковець і один з визначніших українських дослідників сільського господарства, проф. д-р інж. Євген Храпливий.

Є. Храпливий найкращі роки свого життя присвятив праці в Крайовому Товаристві "Сільський Господар" у Львові. І тому, на вступі, хочу дуже коротко, кількома рядками, пригадати нашій громаді у вільному світі історію та працю того товариства на землях Західної України.

КОРОТКА ІСТОРІЯ Т-ВА "СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"

У березні 1979 року минуло 80 літ з того часу, коли то в маленькому містечку Олеську, на узбіччях Вороняків, Брідського повіту, Львівської Облaсті, в Західній Україні, гурт передових громадян цього району, з ініціативи о. Юліяна Дуткевича (1857-1925), довголітнього пароха села Дуб'я, заснував невеличке сільське господарське товариство п. н. "Сільський Господар". До ініціаторів цього товариства належали ще о. Тома Дуткевич (брат о. Юліяна), о. Теофіль Гутковський, о. Григорій Купчинський і о. Юліян Дорожинський, а їх підтримали українські учителі та свідомі селяни з довкільних сіл.

Перші Загальні Збори цього Т-ва відбулися 23 березня 1899 року в приватності 55 осіб. Першим головою Т-ва "С.Г." обрано о. Тому Дуткевича.

На це товариство дуже скоро звернули увагу громадські діячі зі Львова і вже 1903 р. змінено його статут і його осідок перенесено з Олеська до Львова. З того часу Т-во "Сільський Господар" з місцевої хліборобської організації стало крайовою господарською установою на цілу Західну Україну. Метою його було піднести добробут нашого селянства шляхом модернізації сільського господарства та правного захисту його інтересів.

Справжню реорганізацію цього товариства перевів у 1909 році д-р Євген Олесницький (1860-1917). Він змі-

нив статут Т-ва, щоб "С.Г." міг творити свої філії по містах і Кружки Т-ва "Сільський Господар" по селах цілої Галичини. У висліді цієї зміни, вже в 1910 році "Сільський Господар" має 85 філій, 317 Кружків С. Г. і об'єднював 12,500 членів.

Не спиняючись далі над історією гарного розвитку цього Т-ва, хочу тільки підкреслити, що напередодні першої світової війни С. Г. мав 88 філій, 1,324 Кружків і 32,352 членів. Увесь цей дорібок знищено в часі окупації західноукраїнських земель російськими військами в 1914-15 рр.

Були спроби відновити діяльність С. Г. в рр. 1916-18, але польсько-українська війна в 1918-19 рр. знову припинила його працю. Щойно в 1920 році, господарські діячі під проводом о. Тита Войнаровського і інж. Юліяна Павликовського, у співпраці з українською кооперацією, відновили діяльність Централі "Сільський Господар" у Львові, яка знову ж почала відновляти працю філій і Кружків С. Г. по цілій Галичині, а навіть на Волині, що були тоді вже під окупацією Польщі.

Не буду на цьому місці вичислювати цілої низки осіб, сільсько-господарських діячів, працівників централі, філій і кружків "Сільського Господаря", які вложили масу часу, праці і труду, здебільша без ніякої матеріальної винагороди, щоб українське хліборобство Західної України, при допомозі української кооперації, повести шляхами власного і свobodного розвитку до відбудови і розбудови господарського життя на нових модерних основах.

Головну роллю у тому процесі модернізації сільсько-господарської праці "Сільського Господаря" в рр. 1928-39 відогравав д-р інж. Є. Храпливий і йому хочу присвятити дальші рядки цієї розвідки.

МОЄ ЗНАЙОМСТВО З Є. ХРАПЛИВИМ

Є. Храпливого особисто я запізнав літом 1928 року у Львові, в канцелярії "Сільського Господаря", шукаючи в нього поради, як оснувати Кружок С. Г. в одному підльвівському селі та як вести працю в кооперативній молочарні, маючи тоді ніякого молочарського вишколу. Відтак, працюючи вже організатором у "Маслосоюзі", я постійно зустрічався з Є. Храпливим, який лю-

бив, жартуючи, дразнити мене, мовляв, я багато пишу на господарські теми і стаю його “конкурентом” у ділянці суспільно-господарської публіцистики.

Останній раз відвідав я д-ра Є. Храпливого в грудні 1948 року, в Ерлянгені, перебуваючи з ним цілий день, доповняючи та виправляючи, за його порадами, свою працю про “Українську молочарську кооперацію в Західній Україні”, яку я тоді задумував видати з приводу 40-річчя “Маслосоюзу”.

Сьогодні, в 30-ті роковини смерті цього заслуженого громадського і господарського діяча, замість відвідин його осамітненої могили в Ерлянгені, хочу пригадати українській громаді, хто такий був Є. Храпливий і що він залишив нашому народові у спадку, для нашої історії, яка вже записала його ім'я на своїх сторінках.

РОДИНА ТА СТУДІЇ Є. ХРАПЛИВОГО

Євген Храпливий народився 22 червня 1898 року, в селі Лисівці, повіт Заліщики, в Західній Україні. Батько Євгена, Василь Храпливий, був учителем і управителем народної школи в Лисівцях. Мама, Стефанія Ганкевич, гербу Габданк, походила з давнього шляхетсько-священничого роду. Один із її предків, Ганкевичів, був секретарем польського короля Степана Баторого, а батько Стефанії, о. Спиридон Ганкевич, був парохом села Целіїв, повіт Копичинці.

Євген мав трьох братів: Івана-Богдана, що був учителем клясичних мов у коломийській гімназії (1895-1960), Романа, на один рік старшого від нього, завзятого спортсмена і пластуна, який загинув під час визвольних змагань в Україні та молодшого від себе на шість років Зенона, який по 2-ій світовій війні був професором фізики на університеті в Ст. Луїс, Мізурі, в ЗСА, а тепер вже на пенсії, там же.

Народну школу Євген закінчив у 1908 році в Лисівцях. Після смерті батька, мати з синами перенеслася до Тернополя, де жив її брат Зенон Ганкевич, що став опікуном дітей. І тут Євген закінчив шість класів тернопільської гімназії ім. цесаря Франц Йосифа (1908-1914). В гімназії, як сам згадував, учився добре, а особливо з великим піетизмом згадував Івана Галушчинсь-

кого (пізніше голова Т-ва Рідна Школа у Львові), що вчив його природничих наук і зацепив у нього любов до природи. У гімназії належав до Пласту, залюбки грав копаного м'яча в юнацькій дружині "Поділля III": На жаль, з причини війни, не міг закінчити гімназійної науки в Тернополі. Перед окупацією Галичини російською армією, Євген покидає Тернопіль і разом з мамою емігрує спершу на Моравію, а відтак в глиб Австрії. Коли ж у Відні зорганізовано українські гімназійні курси, Євген на тих курсах в рр. 1915-1916 закінчує гімназійну науку іспитом зрілості 30 червня 1916 року.

По maturі Євген Храпливий записується на агрономічний факультет Високої Земельної Академії (Гохшule фюр Боденкультур) у Відні. Свої студії, з перервами, закінчив дипломом інженера-агронома 23 лютого 1924 р.

У 1918-20 рр. Є. Храпливий перервав свої студії і раз після 1-го листопаду 1918 р., вернувся до Тернополя, щоб зголоситися до Української Галицької Армії. З УГА переходить річку Збруч, а опісля попадає в польський полон. Звільнений з полону, з табору в Стшалкові, вертається на деякий час до Тернополя, а звідси, при першій нагоді, виїздить до Відня, щоб там закінчити свої студії.

У Відні належав до українського студентського Т-ва "Січ". Деякийсь час був його секретарем. Осінню 1918 року підписав, разом з тодішнім головою "Січі" Зеноном Пеленським (пізніше послом до польського союму) меморіал до австрійського уряду з домаганням усамоствійнення Галичини, за що їх обох притягнули до поліційної відповідальности. Рівночасно він дуже пильно студіював не тільки агрономію, але учащав також на деякі виклади на філософічному і правному факультетах, слухаючи лекцій пов'язаних з політичною економією та сільським господарством. Відбуває теж приписану агрономічну практику в одному з маєтків на Моравії.

З Відня їздив теж на З'їзд ЦЕСУС-а, що відбувався в січні 1923 року в Празі. На цьому З'їзді, з доручення "Січі" мав доповідь "Про потребу матеріальної допомоги українському студентству". Цією проблемою він цікавився ціле своє життя. Він разом з д-ром М. Панчишином і д-ром Ю. Полянським були основоположниками "Комісії Допомоги Українському Студентству" (КодУС)

в 1941 році у Львові. Він також був одним із тих, що в 1945 році відновили цю допомогову установу в Німеччині. Але про це тільки згадую так, мимоходом...

Після закінчення студій, у 1925 році, Є. Храпливий вертається до Галичини, щоб тут, своїм знанням служити українському народові.

ПОЧАТКИ ГРОМАДСЬКОЇ ПРАЦІ Є. ХРАПЛИВОГО

Свою громадську працю, по закінченні студій, Є. Храпливий розпочав у Самбірщині, співпрацюючи з відомим громадським діячем Самбірщини, о. Володимиром Петриком, майбутнім своїм тестем, допомагаючи йому в праці в Кружках "Сільського Господаря" і в Читальнях "Просвіти".

Ще у Відні Є. Храпливий зацікавив студентку математики, пізніше гімназійну вчительку Євгенію Петрик, дочку о. В. Петрика, з якою 17 листопада 1925 року одружився. У 1927 році народилася їм дочка Леся, відома тепер письменниця, Леся Храплива-Щур. Стільки про родинні справи Є. Храпливого.

У квітні 1925 року Є. Храпливий розпочав свою працю у Львові, в Ревізійному Союзі Українських Кооператив. Спершу як ревізор молочарських кооператив,

Є. Храпливий з дружиною Євгенією, донькою Лесею і мамою (по середині) Степанією Ганкевич-Храпливою у 1949 р.

а відтак як інспектор окремого Молочарського Відділу, створеного за його ініціативою, при тому ж РСУК. На цьому пості він працював до 20 січня 1928 року, коли то його запрошено до праці в "Сільському Господарі". Короткий час був він членом Дирекції РСУК (до 20 січня 1930 року), а також перебрав тоді провід редакції "Господарсько-Кооперативного Часопису". На цьому пості був він до травня 1934 року. І хоч дуже любив цю працю, яку вів доривочно, мусів її покинути, бо обов'язок начального директора в "Сільському Господарі" ви-

Виходить раз у місяць.

Наголовна сторінка молочарського журналу — місячника, що його видавав спершу РСУК (від 1. 10. 1926 р. до 1. XII. 1929 р.), а пізніше „Маслосоюз“ (до 1. 9. 1939 р.) для молочарських кооперативів.

БІБЛІОТЕКА РЕВІЗІЙНОГО СОЮЗА УКРАЇНСЬКИХ
КООПЕРАТИВ Ч. 1
ВІД ДІВ ВІДП. ЧИЖИКА Ч. 1

ІНЖ. ЄВГЕН ХРАПЛИВИЙ

Молочарське книговодство
ТЕХНІЧНА ЧАСТИНА.

з 4 таблицями і 9 зображ.

Бібліотека Ревізного Союзу Українських Кооператив Ч. 2

ІНЖ. ЄВГЕН ХРАПЛИВИЙ

ОСНОВИ
КООПЕРАТИВНОГО
МОЛОЧАРСТВА

з 115 малюнками в тексті.

Л Ъ В І В

Бібліотека Ревізного Союзу

НАШІ
МОЛОЧАРСЬКІ КООПЕРАТИВИ

в 1925 р.

1927

Сільських Кооперативів

Л Ъ В І В, 1927

Бібліотека Ревізного Союзу Українських Кооперативів

Наголовна сторінка молочарського журналу і наголовні сторінки перших молочарських книжок і підручників, виданих РСУК у Львові рр. 1926-27, а ініціативи і опрацювання Є. Храпливого.

магав від нього всеціло віддати свої сили цьому товариству.

За час свого побуту в РСУК Є. Храпливий написав два дуже цінні підручники для кооперативних молочарень, а саме: "Основи кооперативного молочарства", видання РСУК, Львів, 1927 (180 сторін) і "Молочарське книговодство", видання також РСУК, 1930 року. Це були перші фахові українські підручники для молочарів і молочарських техніків у Західній Україні. Крім цього, він зібрав матеріали і написав книжечку п. н. "Наші молочарські кооперативи в 1925 році" і дав першу аналізу осягтів і недоліків, відновленої по першій світовій війні, української молочарської кооперації, що була під патронатом РСУК у Львові.

Є. Храпливий також заініціював видання першого українського фахового молочарського журналу п. н. "Українське Молочарство". Журнал цей виходив, від червня 1926 року, як окремий місячний додаток до журналу "Сільський Світ", що його редагував Євген П. Архипенко. Є. Храпливий був також співініціатором нового молочарського журналу "Кооперативне Молочарство", що його видавав спершу РСУК як додаток до "Господарсько-Кооперативного Часопису", а від 1930 року редакцію і видавання цього журналу перебрав на себе Крайовий Молочарський Союз "Маслосоюз" у Львові.

Молочарством Є. Храпливий зацікавився ще в часі своїх студій під впливом свого професора В. Вінклера, світової слави теоретика і історика молочарства. Є. Храпливий розпочав навіть у цього професора свою докторську працю з молочарства, але життєві обставини не дозволили йому цю працю закінчити. Докторську працю на тему "Погляд на плекання рогатої худоби в Східній Галичині в рр. 1880-1930" захистив аж 25 лютого 1933 року в Українській Господарській Академії в Подебрадах у професора Костя Мацієвича.

Окремо треба спинитися над працею Є. Храпливого на пості головного директора Крайового Т-ва "Сільський Господар" у Львові.

ПРОВІДНИК Т-ВА "СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"

Є. Храпливий дуже скоро побачив, що він багато більше зможе зробити для українського народу як фаховий агроном у Т-ві "Сільський Господар" ніж зали-

шаючись кооперативним ревізором, чи навіть інспектором Молочарського Відділу РСУК, або навіть головним редактором "Господарсько - Кооперативного Часопису". І тому, не покидаючи співпраці з РСУК, він від січня 1928 року розгортає плянову працю в "Сільському Господарі", перебираючи провід цілого товариства, як головний директор і керівник організаційного відділу і редактора майже всіх видань цього товариства.

Є. Храпливий на терені Галичини, побіч д-ра М. Холевчука, був найкращим теоретиком і ідеологом модерного хліборобства в Західній Європі, він все знаходив час, щоб поїхати до Данії, Чехії, Австрії, Угорщини, або Німеччини і там приглянутися зблизька до сільсько-господарських осягів тих країн і відтак свої спостереження передавав у своїх публікаціях українській громаді. Він належав до тої невеликої групи економістів Західної України, що вміли пов'язати набуте теоретичне знання з практичною роботою.

І так як в кооперації, найближчий співробітник д-ра Є. Олесницького, інж. Юліян Павликовський розпочав від "Сільського Господаря" будувати свою відому програму відбудови і розбудови української кооперації на землях Західної України в рр. 1920-22 і пізніше. Подібно в рр. 1930-39 д-р інж. Є. Храпливий опрацьовує і реалізує, з великим штабом українських агрономів, свій плян розбудови сільсько-господарської культури і фахової агрономічної роботи по західньоукраїнських селах. Він, у співпраці з українською кооперацією, оформлює нову систему громадської агрономії, яка поставила собі за мету, мимо перепон польської окупаційної влади, перебудувати західньоукраїнське село на зразок сіл Данії і Німеччини. Це був сміливий і великий плян реальної праці для українських агрономів і сільсько-господарських діячів.

З тою метою "Сільський Господар" заключив окрему умову з центральними української кооперації, які збов'язалися до збуту сільсько-господарських продуктів (Центросоюз і Маслосоюз), а про якість і кількість, відповідно до вимог ринку, мав дбати "Сільський Господар". Для плянування і контролі цієї праці зорганізовано т. зв. "Інспекторат Агрономічної Праці", до якого входили провідні діячі С. Г. та всіх українських кооперативних централь.

З кінцем 1937 року (подаю за "Г.К.Ч.", ч. 14, за 1938 рік) в "Сільському Господарі", яким кермував Є. Храпливий, працювали такі фахові секції: 1. Організаційна, 2. Допомоги хліборобському шкільництву, 3. Хліборобського Вишколу Молоді, 4. Управи ріллі та рослин, 5. Годівлі тварин з Комісіями: плекання рогатої худоби, свиней, дробу, кріликів, овець і кіз, 6. Городничо-садівнича і пасічнична, 7. Допомоги домашньому промислові, 8. Плянтаторів цукрового буряка, 9. Плянтаторів тютюну, 10. Лічничих зел, 11. Союзу Плянтаторів-уділовців Рільничої Цукроварні "Поділля" в Березовиці Великій і 12. Сільських Господинь.

У тому році "С.Г." мав 60 філій, 1840 Кружків і 126,450 фізичних членів. Крім цього "С.Г." об'єднував, на правах членів, 2,216 кооператив усіх видів і ступнів. Разом він мав 130,566 членів. У 1938 році стан членства збільшився до 159,977 членів.

Фахову працю в централі вели 21, а в краю 127 фахових працівників, а між ними 65 інженерів-агрономів.

Для історії варто пригадати головних працівників і діячів Централі С. Г. Між двома світовими війнами по-

Головний штаб "Сільського Господаря": Є. Храпливий (третій від права) з головою Ради С. Г. Мироном Луцьким (по середині) і працівники Централі С. Г. у 1938 році.

смерті д-ра Є. Олесницького (1917) Раду С. Г. очолювали: о. Тит Войнаровський-Столобут (1919-24), Михайло Луцький до 1927 р., інж. Юліан Павликовський (1927 до 1928), о. Тит Войнаровський-Столобут (1929-36) і Мирон Луцький (1936-39). Дирекцію С. Г. від 1925 року очолював Є. Храпливий. Членами Дирекції були: д-р інж. М. Холевчук, інж. А. Романенко, д-р Богдан Гнатевич і інж. І. Лапчук.

Референтами, різних ділянок праці, в останньому часі були такі інженери-агрономи (за статтею інж. А. Романенка): М. Боровський, Р. Голод, П. Зелений, В. Кіляр, М. Доберчак, О. Дучимінська, М. Д., О. Локшинський, Х. Кононенко і І. Мигул. В адміністрації працювали: І. Лисий, Н. Онишкевич, В. Дзерович-Соболта, М. Клюфас і О. Курцеба. Це були ті найближчі співпрацівники Є. Храпливого, не враховуючи всіх інженерів-агрономів, ветеринарних лікарів і різних господарських референтів по всіх філіях С. Г. та всіх кооперативних працівників, що дуже близько співпрацювали із С. Г.

Всю цю роботу Т-во С. Г. переводило коштом власних фондів і щедрих дотацій української кооперації. Бюджет централі на 1938 рік був схвалений у максимальній висоті 165,000 зл. польських.

Про працю "Сільського Господаря", як централі, так і філій та Кружків, треба було б писати кількатомові студії. У цій статті, я ще коротко спинюся над діяльністю самого Є. Храпливого.

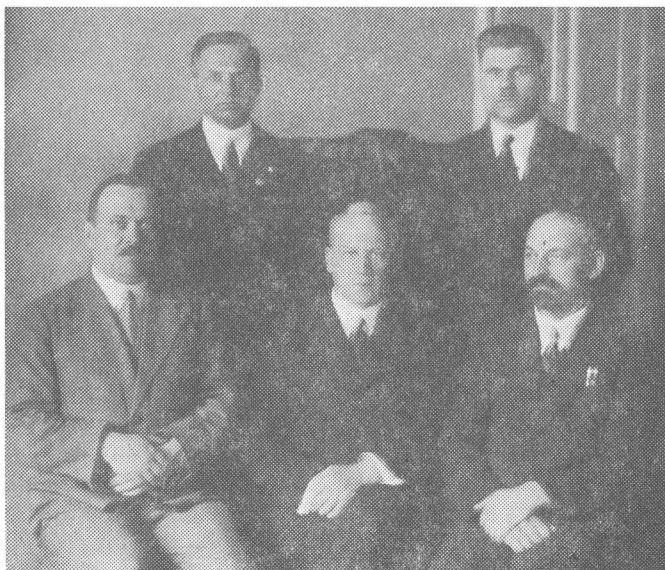
АГРОНОМІЧНО - ВИХОВНА ПРАЦЯ Є. ХРАПЛИВОГО

Є. Храпливий багато часу присвятив на організацію своїх співробітників, працівників в цілій системі С. Г., а зокрема на організацію агрономів, яких по першій світовій війні на західноукраїнських землях було більше і треба було для них знайти працю. Цією проблемою займалися і інші агрономи, але на цьому місці не буду над тим спинятися. Згадаю тільки, що перші спроби були зроблені в 1925 році. Тоді зорганізовано "Спілку Українських Агрономів", яка, одначе, більше часу присвячувала на торговельні ніж на професійні справи. Це останнє завдання перебрав на себе С. Г., якому спершу було важко цю проблему розв'язати, бо треба було наперед організаційно налагодити саму працю С. Г. Щойно в 1936 році, за старанням Є. Храпливого, відбулися перші за-

гальні збори “Українських Агрономів” Головою Т-ва обрано інж. Михайла Хронов’ята, директора Маслосоюзу, а Є. Храпливого головою Контрольної Комісії. Це товариство розгорнуло гарно свою працю і проіснувало до часу другої світової війни.

Найбільше уваги Є. Храпливий присвятив фаховому хліборобському шкільництву, а зокрема господарським школам і курсам у Миліванні, Шибалині, Коршові, Янчині та Державному Хліборобському Ліцею в Черниці, що його провадив д-р М. Холевчук.

Основним завданням С.Г. було теоретично і практично вишколити широкі маси селянства до більш продуктивної праці в сільському господарстві. Таке завдання поставив собі Є. Храпливий, організуючи у 1932 році Хліборобський Вишкіл Молоді, що мав заступити господарські школи по наших селах. Гуртки ХВМ організовано при Кружках С. Г. Для гуртків Є. Храпливий опрацював цілу програму, яку видав окремою книжкою п. н. “Як працювати в Хліборобському Вишколі Молоді”. Книжка ця мала три видання. У цій праці Є. Храпливому до-

Проф. Б. Іваницький, ректор Української Господарської Академії в Подєбрадах (по середині) з дирекцією С. Г. Сидять: д-р Є. Храпливий і д-р М. Холевчук, а стоять інж. А. Романенко та інж. М. Боровський.

помагали В. Томашівський, Г. Еліяшевський, В. Дмитренко, А. Романенко, Р. Голод, П. Зелений і ін. Хліборобський Вишкіл Молоді при С. Г. у 1938 році нараховував 1,180 гуртків, у 550 селах, об'єднуючи 13,080 хлопців і 4,840 дівчат — всі вони навчалися продовж трьох років теоретично і практично модерного сільського господарства. Це була велика робота.

Свою фахову і виховну працю серед молоді Є. Храпливий продовжував як доцент Львівської Політехніки (1942) і професор Державних Господарських Курсів у Дублянах, коло Львова в рр. 1942-44, а відтак як професор хліборобської економії в "Українському Технічно-Господарському Інституті" в Регенсбурзі (від осені 1945 року) і як професор кооперації в Українському Вільному Університеті в Мюнхені (1945). Не спиняючись довше над широкою діяльністю Є. Храпливого в С.Г. треба ще коротко згадати його наукову і журналістичну працю.

НАУКОВО - ПУБЛІЦИСТИЧНА ПРАЦЯ

Є. Храпливий керуючи практично-організаційною працею Крайового Т-ва "Сільський Господар" у Львові, знаходив ще час на багатоплідну наукову, науково-публіцистичну й журналістичну працю. Вже в перших початках своєї діяльності він стає до співпраці в Науковому Т-ві ім. Шевченка, як член "Комісії Економії, Соціології і Статистики" та "Науково-Технічної Секції". Там він прочитав дві довші доповіді: "Сільське господарство галицько-волинських земель" (21.6.1935) і другу доповідь п. н. "Вплив кризи на галицько-волинське село" (20.1.1936). Перша з них появилася, відтак, друком у видавництві "Учітеся брати мої" в 1936 році. Він брав також участь у "З'їзді українських природників, лікарів і інженерів", що його скликала Природничо-Математична Секція НТШ в 1931 році і на цьому З'їзді він мав доповідь на тему "За наше агрономічно-технічне музейництво". У 1935 році його обрано дійсним членом НТШ.

Є. Храпливий був співробітником української "Загальної Енциклопедії", а відтак, на еміграції, належав до співробітників "Енциклопедії Українознавства". Він підготував сам до друку "Українську Сільсько-Господарську Енциклопедію". На жаль, до другої світової війни вийшов тільки її перший зошит. З наукових праць

треба ще згадати “Карпатська Україна в числах” (1938), “Господарство Холмщини і Підляшшя” (1944) та друге видання “Плекання рогатої худоби в Галичині 1880 — 1930” (у 1939 році).

Як публіцист, журналіст і редактор Є. Храпливий працював дуже плідно. Ось кілька тільки назв часописів, журналів і інших видань: “Господарсько-Кооперативний Часопис” — головний редактор в рр. 1930-34, “Сільський Господар”, “Український Пасічник”, “Сад і Город”, “Хліборобська Молодь”, “Агрономічний Вісник”, календарі “Сільського Господаря”, редактор, або співредактор “Українське Молочарство”, “Кооперативне Молочарство” і багато інших видань С. Г.

Журналістичну працю розпочав Є. Храпливий споминами, що їх друкував у 1922 році в “Новому Житті” в Міннеаполісі. Відтак, у рр. 1928-39 був членом редакції і співробітником найстаршого українського щоденника “Діло” у Львові. Його статті знайдемо в таких журналах, або часописах, як: “Кооперативна Республіка”, “Життя і Знання”, “Львівські Вісті”, “Час”, “Нова Хата”, “Холмська Земля”, Збірники “Центросоюзу”, “Маслосоюзу”, “Атлас України і сумежних країв”, “Вісті УТГІ”, Хроніка НТШ і багато інших.

Бібліографія його друкованих праць, яку сам зладив ще за свого життя, займає 14 сторінок машинопису. І цей список не є ще повний.

ВОЄННІ РОКИ

У 1939 р., коли упала польська держава, а Західню Україну окупували большевики, Є. Храпливий, як і багато інших господарських діячів, залишився у Львові, щоб берегти майна “Сільського Господаря” і щоб далі бути з народом, для якого працював. Одначе скоро розчарувався, бо новий окупант зовсім не був зацікавлений суспільними працівниками для народу — вони для нього були “ворогами народу”. Вже в перших днях окупації появився у Львові якийсь “Кореспондент з Москви” і без ніякого інтерв’ю, без особистого знайомства, помістив в “Ізвестіях” п.н. “Стрелка переведена” цілу статтю-підвал з обвинуваченням д-ра Є. Храпливого, як “ворога народу”. Зараз після цього були переслухання в НКВД і це примусило Є. Храпливого змінити думку і в січні 1940 року, разом з родиною, податися за річку Сян.

На новому місці, в Генеральному Губернаторстві, Є. Храпливий, не відпочивав, але зараз включається в наше нове організоване громадське життя. Вже в квітні 1940 року, в порозумінні з інж. Ю. Павликовським, перебирає керму новоствореного Відділу Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Любліні, що мав обслуговувати українські кооперативи на Холмщині і Підляшші. На цьому становищі працює до кінця липня 1941 року. Рівночасно Є. Храпливий був включений в працю Господарського Відділу при Українським Центральним Комітеті в Кракові та співпрацює із “Сільським Господарем”, який відновив свою діяльність, під проводом Леоніда Бачинського, в Ярославі.

У 1941 році, після окупації Західної України німцями, Є. Храпливий повертається з родиною до Львова, щоб тут перебрати керму Хліборобської Палати у Львові. Цю функцію він виконував від 1 серпня 1941 р. до 26 серпня 1944 року, будучи рівночасно головою відновленого Т-ва “Сільський Господар” у Львові. Цей період праці Є. Храпливого описав докладно інж. Я. Зайшлий у Збірнику “Сільський Господар”, що вийшов у Нью Йорку 1970 року.

Від 1 квітня 1943 до 1 квітня 1944 року Є. Храпливий, як вже була згадка, викладав у “Державному Господарському Інституті” в Дублянах, коло Львова (це був фактично довоєнний факультет агрономії Львівської Політехніки), а темою викладів було “Земельні справи Східніх Просторів”. І так прийшла друга окупація західньо-українських земель большевиками, все треба було залишити та мандрувати з родиною на захід, у невідоме... до Німеччини.

НА ЕМІГРАЦІЇ

У Німеччині Є. Храпливий поселився в Баварії, в місті Ерлянгені, де скоро став науковим співробітником на університеті Фрідріха-Александра та опікуном Української Студентської Громади, допомагаючи багатом українським студентам можливість студій на цьому університеті, в якому часто не ставало місця для студентів-німців. Рівночасно допомагав проф. З. Күзелі, голові КоДУС-у, як його заступник, організувати матеріальну допомогу нашим студентам у Німеччині.

Це був час, коли Є. Храпливий розвинув живу педагогічну діяльність, як надзвичайний професор кооперації та сільсько-господарської економіки на Українському Вільному Університеті в Мюнхені; в одній каденції був навіть проректором УВУ (1946), а також викладав на Агрономічно-Лісовому факультеті УТГІ в Регенсбурзі.

Є. Храпливий був співініціатором і учасником Першого Кооперативного З'їзду українських кооператорів на еміграції, що відбувся 8-9 червня 1946 року в Мюнхені, репрезентуючи на ньому кол. Т-во "Сільський Господар".

У жовтні 1947 року захворів важко на інферит серця і свою громадську діяльність мусів припинити. Однак мав надію, скоро перебороти свою недугу і виїхати до ЗСА, де планував продовжувати свою наукову і фахово-агрономічну працю.

З початком 1949 року, мимо недуги, займається підготовкою 50-літнього Ювілею "Сільського Господаря", що його відзначено окремим святом 23 березня 1949 р. в Регенсбурзі.

Є. Храпливий помер несподівано на удар серця 6 травня 1949 року, на 51 році життя. Про його смерть у "Листку Дружнього Зв'язку", ч. 5. травень 1949, Сірий Лев (начальний пластун), у посмертній згадці п. н. "Пам'яті Друга" так пише: "Дня 6 травня, в день св. Юрія, помер наглою смертю, в місті Ерлянгені, скавтмайстер Євген Храпливий, дійсний член І. Куреня ім. С. Тисовського. До Пласту вступив ще перед І. світовою війною..."

"До активної пластової праці зголосився знову на еміграції, осінню 1945 року. Скоро став скавтмайстром і Станичним в Ерлянгені. До І. куреня приступив в день пластової зустрічі в Міттенвальді..."

"Помер у час виконання пластового обов'язку, відпроваджуючи в далеку мандрівку, до Бразилії, дві пластунки із своєї Станиці. Як авто з пластунками рушило з місця, він підніс руку до привіту і крикнув "Скоб!" Це було його останнє слово, бо він в цій хвилині впав мертвий".

Величавий похорон на Центральному цвинтарі в Ерлянгені був виявом вдячності української громади По-

**Професори і студенти Українського Технічно - Господарського Інституту,
Регенсбург, 1948. Є. Храпливий сидить, п'ятий від права.**

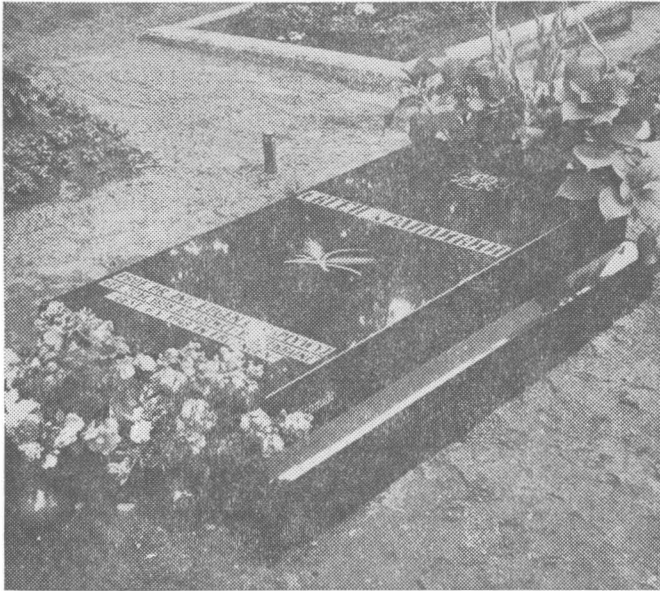
**Є. Храпливий в пластовому
однострою, Ерлянген, 1948.**

кійному за його довголітню працю. Його старенька мати пережила свого сина на 6 років — померла у свого сина Зенона в ЗСА на 94-тому році життя. Є. Храпливий осиротив свою дружину Євгенію і доньку — Лесю, які тепер живуть у Канаді.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА Є. ХРАПЛИВОГО

На закінчення цієї короткої розвідки хочу ще кілька слів сказати про Є. Храпливого у приватному житті, поза фаховою працею.

Є. Храпливий був дуже погідної вдачі. Він був членом “Молодої Громади”, “Просвіти”, “Рідної Школи” і всюди його любили за що його вдачу. Завжди ввічливий, опанований, в доброму настрою, все готовий допомогти доброю радою, а своїм оптимізмом і вірою в успіх спільної праці умів захоплювати й гуртувати до праці інших. Серед найгірших обставин не виявляв пригнічення, а навпаки все був життєрадісний і дуже товариський. Любив подорожувати і ходити на прогульки і тоді любив фотографувати сільські краєвиди та сцени із життя наших селян як також із побуту в чужих краях. Був членом фотографічного Т-ва, брав участь у виставках світ-

Могила Є. Храпливого в Ерлянгені, Німеччина.

лин, здобував навіть нагороди. Любувався також в книжках і своїх власних виданнях. Звертав особливу увагу на оформлення книжок, збирав стародруки і залишив понад 200 томів різних видань творів Т. Шевченка.

Для повної характеристики Є. Храпливого треба ще згадати про його політичне обличчя. Політиком він не був, був українським патріотом, але формально належав до Українського Національно-Демократичного Об'єднання (УНДО), найсильнішої політичної партії в Галичині. Як головний керманч сільсько-господарської праці на західноукраїнських землях у політичному житті не хотів брати активної участі, не мав політичних амбіцій, хоч у політичних справах добре орієнтувався, може навіть краще, як дехто з т. зв. "професійних" галицьких політиків. Провідники УНДО це знали, дуже це цінили і часто Є. Храпливого висунули на різні "неполітичні" становища. Напр. після т. зв. "нормалізації", польський уряд звільнив "старорусина" Михайла Бачинського зі становища комісара Народнього Дому у Львові і назначив "адміністратором" інж. Р. Вельопеля, поляка, додаючи йому "прибічну раду" і до тої "ради", на рекоменда-

цію УНДО, покликано двох українців, Євгена Храпливого і Ю. Мудрака та одного "уміркованого старорусина" А. Копистянського.

Будучи в Любліні, на становищі керманіча РСУК, про що була вже згадка, Є. Храпливий належав до т. зв. "люблінських цісарів" як їх, жартуючи, називав проф. В. Кубійович (до них В. Кубійович зараховував В. Болюха, Ю. Шепаровича, М. Луцького, З. Пеленського і Є. Храпливого), які "панували" над цілим українським громадським життям того часу в тому Дистрикті та давали працю сотням українських інтелігентів. Є. Храпливий, відтак, нераз згадував, як він попав у "цісарську фамілію", яка була під протекторатом "головного цісаря" д-ра В. Кубійовича. У червні 1941 року, коли Я. Стецько формував свій "уряд", то Є. Храпливого він назначив керманічем (міністром) ресорту сільського господарства. Одначе Є. Храпливий цього уряду не перебрав, будучи тоді в Кракові. У тому ж самому часі він був членом Національної Ради у Львові.

Є. Храпливий був дуже товариською людиною, мав природне відчуття тонкого гумору, любив часом з деяких наших "політиків" і "громадських діячів" покепкувати, але все це робив дуже інтелігентно, з гумором, без цинізму і без наміру будь-кого образити. Своєю присутністю він впливав на своє окруження дуже погідно, створюючи довкола себе милу товариську атмосферу. Цим він приєднював собі приятелів, співпрацівників до праці, які його за цю його вдачу та за його працю любили та шанували.

Ця, розмірно дуже коротка й побіжна, розвідка про велику громадську працю Є. Храпливого, з приводу 30-річчя його смерті, хай заступить китицю квітів на його могилу в Ерлянгені від усіх його друзів і співробітників із "Сільського Господаря", від друзів кооператорів і від мене особисто, як одного з наймолодших співтоваришів його кооперативної праці, на добру та вічну згадку українській громаді серед якої він жив і для якої ціле своє життя працював.

Вічна Йому Пам'ять!

ДЖЕРЕЛА:

1. Біографічні дані від дружини Євгенії і доньки Леся Храпливої-Щур.
2. Бібліографія друкваних праць Є. Храпливого від родини.
3. Е.У. — гасло “Сільський Госпадар”.
4. З.Кузеля: “Проф. д-р Євген Храпливий”, стаття в часописі “Час”, 22.5.1949.
5. Збірник: “Крайове Господарське Товариство “Сільський Госпадар” у Львові 1899-1944”, Нью Йорк, 1970.
6. В. Кубійович: “Українці в Генеральній Губернії 1939-1941”, Чикаго, 1975.
7. І. Кедрин: “Життя, події, люди”, Нью Йорк, 1976.
8. І. Витанович: “Історія українського кооперативного руху”, Нью Йорк, 1964.
9. А. Качор: “Мужі ідеї і праці”, Вінніпег, 1974.

СПИСОК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ Є. ХРАПЛИВОГО

Ця коротка розвідка про життя і працю Є. Храпливого не була б повною, коли б ще не згадати про його друквані наукові і публіцистичні та журналістичні праці. На жаль, не маємо змоги подати повний виказ цих праць, хоч маємо їх у нашому посіданні, але обмежимося до виказу його книжкових видань і вичислення статей, що були поміщені в різних журналах і часописах. Ось вони:

Книжкові видання Євгена Храпливого

а) Агрономія:

1. *Так працюємо для українського села*, Львів, 1929, стор. 25, мала 16-ка, Бібл. “С.Г.”, ч. 66.
2. *Шляхи нашої суспільної агрономії*, Львів, 1931, стор. 35, 16-ка, Бібл. “С.Г.”, ч. 85.
3. *Як піднести наше хліборобство?* Львів, 1932, стор. 38, 8-ка, Бібл. “С.Г.”, ч. 88.
4. *За хліборобську справу*, Львів, 1932, стор. 245, 8-ка, Бібл. “С.Г.”, ч. 90.
5. *Про хліборобський вишкіл сільської молоді*, Львів, 1932, 8-ка, Бібл. “С.Г.”, ч. 93.

6. *За наше хліборобське шкільництво*, Львів, 1933, стор. 48, 8-ка, Бібл. "С.Г.", ч. 100.
 7. *Плекання рогатої худоби в Східній Галичині від 1880 до 1930*, Львів, 1933, стор. 40 і 7 карт, 8-ка, Бібл. "С. Г.", ч. 105.
 8. *Хліборобство і кооперація на Мадярищині*, Львів, 1935, стор. 38, 16-ка, Бібл. "С.Г.", ч. 118.
 9. *Данія — край хліборобів*, Львів, I. видання 1935, стор. 85, карта, 16-ка, II. видання 1938, стор. 77, карта, 16-ка, ілюстроване, Бібл. "С.Г.", ч. 125.
 10. *Як працювати в Хліборобському Вишколі Молоді*, I. Видання, Львів, 1936, стор. 160, Бібл. "С.Г.", ч. 130. II. Видання, Краків, 1940, Укр. Вид., стор. 139. III. Вид. Львів, Хлібороб. Видавництво, 1942. IV. Вид. Регенсбург, УТГІ, Сектор заочного Навчання, 8-ка, 1949.
 11. *Потреба розбудови нашого хліборобського навчання*, Львів, 1938, стор. 20. Бібл. "С.Г.", ч. 144.
 12. *Сільське Господарство Галицько-Волинських Земель*, Львів, 1936. Вид. "Учітеся, брати мої" (Просвіта), стор. 348, 229 таблиць, 17 діаграм, 3 мапи.
 13. *По садах і городах Німеччини* — звіт повідомлення з поїздки, Львів, 1938. Бібл. "С.Г.", ч. 156.
 14. *Про походження наших тварин*, Львів, 1939, стор. 94, 16-ка. Бібл. "С.Г.", ч. 166.
 15. *Збільшуймо врожай цукрових буряків*, Люблин, 1941. Накл. Управи Цукроварень Любл. Округи, стор. 35. (Те саме по-польськи).
 16. *40 літ праці Крайового Господарського Товариства "Сільський Господар"*, Львів, 1939, стор. 39, 8-ка. Бібл. "С.Г.", ч. 161.
 17. *Господарство Холмищини й Підляшшя*, Краків, 1944. Укр. Вид.
- б) Кооперація :
18. *Наші молочарські кооперативи в 1925 році*, Львів, РСУК, 1927, стор. 14.
 19. *Молочарське книговодство*, Львів, I-ше вид. 1926, II-ге вид. 1930, РСУК, 48 стор.
 20. *Основи кооперативного молочарства*, Львів, 1927, стор. 180, РСУК.

21. *Ощадність — шлях до сили та добробуту народу*, I-ше вид. Львів, 1930, РСУК. II-ге вид. Краків, 1940, стор. 16. Українбанк.

22. *Що нас болить?* Львів, 1930, РСУК.

в) Інші:

23. Інж. Є. Храпливий та інж. Р. Кахникевич: *Електричну струю на наше село!* Львів, 1931, РСУК.

24. *Карпатська Україна в числах*, I-ше вид. Львів, 1938, 16-ка, стор. 46, II-ге вид. Львів, 1939, 8-ка, стор. 40. Вид. "Нове село" з малюнками і картами.

25. *"Ukraińska oświata dorosłych na wsi"*, 1936, str. 14. Odbito z *"Zagadnienia pracy kulturalnej"*, Zeszyt 2, Warszawa 1936.

26. *Нова організація німецького села*, Львів, 1941. Укр. Видавництво, стор. 84.

г) Під псевдонімами:

27. *Новітні чари* (Марко Орач), Львів.

28. *Хто дбає, той має* (Клим Тихий), Львів.

29. (враз з інж. Б. Антоновичем): *Коксагіз, його плекання й використання*, Львів, 1942.

30. Те саме по-німецьки.

Крім цього готові до друку скрипти викладів:

31. *Основи кооперації.*

32. *Українська кооперація.*

33. *Економія сільського господарства.*

ЗІСТАВЛЕННЯ ДРУКОВАНИХ СТАТЕЙ

на основі бібліографії, яку зладив сам Є. Храпливий і яка є в нашому посіданню.

1) "Господарсько-Кооперативний Часопис" в рр. 1925-36, 157 статей (начальний редактор в рр. 1930-34).

2) "Діло", 1928-1939, 158 статей, в тому, як член редакції і редактор для економічних справ в рр. 1931-34. Начальний редактор часописів: "Сільський Господар", "Український Пасічник", "Сад і город", "Хліборобська молодь", календарі "Сільського Господаря", "Агрономічний вістник".

3) "Сільський Господар" в рр. 1928-1944, 68 статей.

- 4) “Хліборобська молодь” в рр. 1934-1939, 28 статей.
- 5) “Агрономічний вістник” в рр. 1934-1939, 68 статей.
- 6) Календарі в рр. 1927-1944 — 59 статей.

Крім цього співпрацював у:

- 7) “Українське молочарство” — 48 статей.
- 8) “Кооперативне молочарство” — 11 статей.
- 9) “Кооперативна республіка” — 15 статей.

Журналістичну працю розпочав споминами, друкованими в 1922 році в “Новому Житті” в Міннеаполіс. Різні принагідні статті містив у таких виданнях:

- “Добробут”,
- “Життя і знання”,
- “Львівські вісті”,
- “Краківські вісті”,
- “Час”,
- “Нова хата”,
- “Український Пасічник”,
- “Холмська земля”.

Збірники:

- Ювілейний Альманах Центросоюзу,
- Альбом Маслосоюзу,
- Атлас України і Сусіжних Земель (Львів, стаття і мапа: “Крайове Господарське Товариство” — мапа ч. 65, стаття стор. 45—46. Вид. “Українського Видавничого Інституту у Львові, 1937),
- Молочарство в таблицях. Вид. Крайового Молочарського Союзу “МС”, Львів, 1927-28,
- Вісті УТГГ,
- Сьогочасне і минуле,
- Хроніка НТШ, Збірник НТШ для Студій Суспільних Наук і Статистики,
- Студії з поля Суспільних Наук і Статистики, том V, за редакцією Є. Хр., Львів, 1938, стор. 164. Видання Н.Т. ім. Ш. у Львові, Комісія Нац. Економії, Соціології і Статистики, Збірник присвячений пам'яті Олександра Русова, *Вступна стаття*.

Редактор і співробітник Української Загальної Енциклопедії,

Редактор Сільсько-Господарської Енциклопедії /вийшов перший зшиток/. (Частина рукописів здепонована в Українському Музеї в Чикаго за стараннями пок.

проф. Доманицького та проф. І. Витановича — прим. Л. Хр.),

Співробітник Енциклопедії Українознавства,

Редактор Вістей I-го Конгресу Українських Інженерів,

Переклад з німецького: проф. д-р Ернест Ляур: *Перебудова Світового Господарства*, міщено в УАВістнику, 1934, кн. 3, стор. 217—227 (Die Neuorganisation der Weltlandwirtschaft).

КНИЖКИ АВТОРСТВА А. КАЧОРА

Американська Україна, видання „Українського Океанічного Інституту”, „Океанічного Збірника”, Женева, 1946.

Українська молочарська кооперація в Західній Україні, видання „Унії” — Господарського Об'єднання і Патронату Української Кооперації на еміграції, Об'єднання Українських Молочарських Працівників і кооп. „Єдність” в Регензбурзі, Мюнхен, 1949.

Українська молочарська кооперація в цифрах і світліні (в 45-ті роковини заснування першої української молочарської кооперативи), вид. як вище, 1949.

35 літ на службі народу (пам'яті інж. Ю. Павликовського), видання „Кооперативної Громади”, Вінніпег, 1950.

Остан Луцький (пам'яті визначного громадського діяча), видання „Кооп. Громади”, Вінніпег, 1952.

Господарство України в системі СРСР (на тлі четвертої п'ятирічки), видання „Комітету Українців Канади”, Вінніпег, 1953.

Десятиліття Кредитової Кооперативи Північного Вінніпегу, видання названої кооперативи, 1954.

Ольга Бачинська (нарис її життя та громадсько-кооперативної праці), накладом „Братства Маслосоюзників” у Канаді й ЗСА, Вінніпег, 1954.

Денис Коренець — начерк його життя та праці на тлі українського фахового шкільництва і сільсько-господарської кооперації в Західній Україні, видання „Кооп. Громади” Вінніпег, 1955.

Роля „Просвіти” в економічному розвитку Західної України, видання УВАН, Вінніпег, 1960.

Кредитова кооперація та її завдання в Канаді, видання „Кооперативної Громади”, Вінніпег, 1962.

Хроніка Кредитової Кооперативи Північного Вінніпегу 1943 - 1963, Вінніпег, 1963.

М. І. Туган-Барановський на службі науки й свого народу (в 50-річчя смерті світової слави економіста і кооперативного діяча), видання УВАН, Вінніпег, 1969.

20-річчя Кооперативної Громади у Вінніпегу (1949 - 1969). Коротка історія „Кооп. Громади” та українських кооператив у Вінніпегу до кінця 1969 року, видання „Кооп. Громади”, Вінніпег, 1971.

Мужі ідеї й праці — монографія про інж. А. Палія і А. Мудрика, творців „Маслосоюзу” і модерної української молочарської кооперації в Західній Україні. Видання „Братства Маслосоюзників”, Вінніпег, Торонто, Клівленд, 1974.

Головна мета української кооперації у вільному світі — головна доповідь виголошена на Кооп. Конференції, що відбулася в рамках Другого СКВУ у Торонті, 31 жовтня 1973 року. Видання „Кооперативної Громади”, Вінніпег, 1974.

Морально-етичні основи кооперативної праці — доповідь виголошена на перших загальних зборах Української Кооперативної Ради в Канаді, 11 жовтня 1974 року. Видання УКРади, Торонто, Вінніпег, 1975.

Борис Мартос — коротка розвідка його науково-економічної, політичної і загально-громадської праці. Видання УВАН, Вінніпег, 1977.

Ідейні основи української кооперації в діяспорі — головна доповідь виголошена на перших Загальних Зборах Української Світової Кооперативної Ради, що відбулися в рамках Третього СКВУ у Нью Йорку, в дні 22 листопада 1978 року.

З М І С Т :

1. Вступне слово	6
2. Вступ	7
3. Коротка історія Т-ва "Сільський Господар"	7
4. Моє знайомство з Є. Храпливим	8
5. Родина та студії Є. Храпливого	9
6. Початки громадської праці Є. Храпливого	11
7. Провідник Т-ва "Сільський Господар"	13
8. Агрономічно-виховна праця Є. Храпливого	16
9. Науково-публіцистична праця	18
10. Военні роки	19
11. На еміграції	20
12. Коротка характеристика Є. Храпливого	23
13. Джерела	26
14. Список друкованих праць Є. Храпливого	26
15. Книжки авторства А. Качора	30

ВИДАННЯ УВАН, СЕРІЯ: УКРАЇНСЬКІ ВЧЕНІ

1. **Леонід Білецький:** Дмитро Дорошенко, Вінніпег, 1949.
2. **Леонід Білецький:** Омелян Огоновський, Вінніпег, 1950.
3. **Юрій Шерех:** Кость Михальчук, Вінніпег, 1952.
4. **П. Ковалів:** Василь Сімович, Вінніпег, 1953.
5. **Юрій Шерех:** Всеволод Ганцов, Олена Курило, Вінніпег, 1954.
6. **М. І. Мандрика:** Леонід Білецький, Вінніпег, 1957.
7. **К. Кисілевський:** Іван Панькевич, Вінніпег, 1958.
- 8-9. **І. Розгін:** Л. Симеренко, Вінніпег, 1959.
10. **М. І. Мандрика:** Біо-бібліографія Я. Рудницького, Вінніпег, 1961.
11. **К. Кисілевський:** Іван Зілінський, Вінніпег, 1962.
- 12-3. **Оксана Дучимінська:** Віктор Доманицький, Вінніпег, 1964.
14. **В. Міяковський:** Д. Антонович, Вінніпег, 1967.
15. **І. Розгін:** Валентина Радзимовська, Вінніпег, 1968.
16. **Андрій Качор:** М. І. Туган-Барановський, Вінніпег, 1969.
17. **Граїда Герус-Тарнавецька:** Наталія Полонська, Вінніпег, 1974.
18. **Андрій Качор:** Борис Мартос, Вінніпег, 1977.

Адреса УВАН для замовлення книжок:

UVAN, 456 Main Street
Winnipeg, Man., R3B 1B6